

Δημήτριος Απ. Καραμπερόπουλος

Αναφορά στον C. M. Woodhouse για τον Ρήγα Βελεστινλή¹

Ο C. M. Woodhouse, εκτός από τις μελέτες του για τη βυζαντινή περίοδο και ιδιαίτερα για τον Γεώργιο Γεμιστό Πλήθωνα, όπως ακούσαμε την ενδιαφέρουσα ομιλία του κ. Λίνου Μπενάκη, είχε ασχοληθεί και με τον Ρήγα Βελεστινλή, για τον οποίο είχε χαρακτηριστικά αναφέρει σε ομιλία² του: «Ενδιαφέρομαι από πολλά χρόνια για τη δράση του Ρήγα και το πνεύμα του και το θάρρος του. Μ' άρεσε εξαιρετικά να μελετήσω και να γράψω τη βιογραφία του, εφ' όσον οι προθέσεις του και οι σκοποί του ήσαν σχετικώς άγνωστοι στην Αγγλία και στην Αγγλική γλώσσα».

Η Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα κατά την τελευταία δεκαετία είχε αναπτύξει μία τακτική επικοινωνία με τον ιστορικό Woodhouse για τον Ρήγα Βελεστινλή. Η πρώτη επικοινωνία ήταν το 1989, όταν με επιστολή μας, τη διεύθυνση του μας την είχε ευγενικά παραχωρήσει ο καθηγητής κ. Σάββας Σπέντζας, του επισημαίναμε ότι στο βιβλίο του «*Ο πόλεμος της Ελληνικής Ανεξαρτησίας*», έκδοση στα ελληνικά 'Βιβλιοπωλείον της Εστίας' του 1978, υπήρχε μία ανακρίβεια σχετικά με την καταγωγή του Ρήγα, παραπέμποντας για το θέμα αυτό στις έγκριτες μελέτες του Λεάνδρου Βρανούση και ιδιαίτερα στο βιβλίο του «*Rigas, un patriot grec din Principate*», που είχε κυκλοφορήσει στα Ρουμανικά το 1980.

Για την επισήμανσή μας αυτή ύστερα από λίγες ημέρες, Σεπτέμβριος του 1989, λαβαίνουμε μια απάντηση γραμμένη στα ελληνικά, που μας ξάφνιασε για την επιστημονική ειλικρίνεια του Woodhouse: «Σας ευχαριστώ θερμά για το ευγενές γράμμα σας. Αναγνωρίζω το λάθος, που έκανα για τη καταγωγή του Ρήγα. Η μόνη δικαιολογία μου είναι ότι έγραφα το βιβλίο μου για την Ελληνική Επανάσταση προ 38 ετών, δηλαδή ενωρίτερα από τις τελευταίες

¹ Ημερίδα της Διεθνούς Επιστημονικής Εταιρείας Πληθονικών και Βυζαντινών Μελετών (19 Δεκεμβρίου 2001): *Τρεις Βρεταννοί μελετητές της αίγλης του Βυζαντίου. Robert Browning (1914-1997), Sir Steven Runsiman (1904-200), Cris M. Woodhouse (1917-2001)*. Έκδοση Πρακτικών, Αθήνα 2004, σελ. 43-46.

² Η ομιλία του έγινε κατά την ανακήρυξή του σε επίτιμο δημότη της γενέτειράς του Ρήγα, στο Βελεστίνο, Νοέμβριος 1996.

έρευνες του κ. Βρανούση και άλλων». Έκτοτε αρχίσαμε να έχουμε μία συχνή επικοινωνία. Τον ενημερώναμε για τις εκδόσεις μας, τις οποίες και του τις αποστέλλαμε, όπως τα πρακτικά των Συνεδρίων για τον Ρήγα και τη γενέτειρά του με τίτλο *Υπέρεια*, την επανέκδοση του βιβλίου *Φυσικής απάνθισμα, Τα Επαναστατικά*, όπου περιέχονται «Η Επαναστατική προκήρυξη, τα Δίκαια του ανθρώπου, Το Σύνταγμα, ο Θούριος και ο Ύμνος Πατριωτικός», *Τα Μελετήματα για τον Ρήγα Βελεστινλή* του Νικολάου Πανταζοπούλου, καθώς επίσης και το χειρόγραφο, πριν ακόμη δημοσιευθεί, της μελέτης μας για την για πρώτη φορά ταύτιση μέρους του «Φυσικής απάνθισμα» με την Γαλλική Encyclopédie των Diderot και D'Alembert, την οποία μελέτη ιδιαίτερα μνημονεύει στο βιβλίο του για τον Ρήγα.

Επίσης μετέπειτα του στείλαμε και τις υπόλοιπες εκδόσεις μας, όπως τις επανεκδόσεις των *Ανεκδότων εγγράφων περί Ρήγα Βελεστινλή* των Em. Legrand και Κ. Αμάντου, τον *Θούριο* σε ψηφιακό δίσκο, το *Όνομα και καταγωγή του Ρήγα*, τις δημοσιευμένες πλέον μελέτες για την ταύτιση μέρους του Φυσικής Απάνθισμα με την Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία, την επιτραπέζια προτομή του Ρήγα, η οποία ιδιαίτερα τον συγκίνησε και την αυθεντική επανέκδοση της Χάρτας, για την οποία σε προγενέστερη επιστολή του τον Απρίλιο του 1997, μας έγραφε: «Αναμένω με μεγάλη χαρά την έκδοση του νέου αντιτύπου της Χάρτας της Ελλάδος».

Για τον Ρήγα Βελεστινλή στα αγγλικά υπήρχε μόνο μία μονογραφία, της Εντμοντ (E.M.Edmonds, *Rhigas Pheraios, the protomartyr of Greek Independence. A Biographical sketch*, London), που είχε κυκλοφορήσει πριν από εκατό χρόνια, το 1890. Το γεγονός αυτό καθώς και η μεγάλη φυσιογνωμία του Ρήγα, ήταν οι αιτίες που στα τελευταία του χρόνια ο Γουντχάουζ παράλληλα με τις άλλες συγγραφικές του ασχολίες, όπως μας είχε πει, είχε αφιερώσει χρόνο για τη συγγραφή μιας σύγχρονης μονογραφίας του Ρήγα.

Πράγματι η μονογραφία είδε το φως της δημοσιότητας με τίτλο *Rhigas Velestinlis. The proto-martyr of the Greek Revolution*, την Άνοιξη του 1995 από τις εκδόσεις της κυρίας Ντ. Χάρβευ και αφιερωμένη στον ιστορικό του Ρήγα, Λεάνδρο Βρανούση, που πριν από δύο χρόνια το 1993 είχε αποβιώσει. Το βιβλίο όμως του Γουντχάουζ εμπλούτισε και την ελληνική βιβλιογραφία για τον Ρήγα, μετά από την θαυμάσια μετάφραση του κ. Νικ. Νικολούδη και την έκδοση το 1997 από τις εκδόσεις Δ. Παπαδήμα, συμπληρωμένη η έκδοση αυτή με νεώτερα βιβλιογραφικά δεδομένα.

Η έκδοση στα αγγλικά της μονογραφίας του Woodhouse για τον Ρήγα χαιρετίστηκε από την Επιστημονικής μας Εταιρείας, η οποία με απόφασή της, την Άνοιξη του 1996, τον ανακήρυξε επίτιμο

Εταίρο της, απόφαση που εγγράφως γνωστοποιήθηκε στον συγγραφέα και ο οποίος στην απαντητική του επιστολή, μας έγραφε: *«Με μεγάλη χαρά διάβασα την επιστολή σας για την εκλογή μου στην Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών Βελεστίνου-Ρήγα. Σας ευχαριστώ θερμότατα για τη τιμή που μου απονεύματε»*. Για τον σκοπό αυτό τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, το 1996, διοργανώσαμε με επιτυχία τη σχετική εκδήλωση στην αίθουσα συνεδρίων της Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών (ΕΣΗΕΑ), με την παρουσία επισήμων και πολλών ανθρώπων, κατά την οποία παρουσιάστηκε από τον καθηγητή κ. Σάββα Σπέντζα, η αγγλική έκδοση του βιβλίου *«Ρήγας Βελεστινλής, ο πρωτομάρτυρας της ελληνικής επανάστασης»*, και στη συνέχεια του επιδώσαμε την ανακήρυξή του σε επίσημο Εταίρο της Επιστημονικής μας Εταιρείας και του απονεμήθηκε το μετάλλιο με τη μορφή του Ρήγα, η αναμνηστική πλακέτα και η περγαμηνή, τονίζοντας ότι το βιβλίο του με την επιστημονική του πλούσια τεκμηρίωση αναπληρώνει ένα κενό στην αγγλική βιβλιογραφία, που ήταν φτωχή μέχρι τότε για τον Ρήγα Βελεστινλή.

Παράλληλα όμως και η γενέτειρα του Ρήγα ένα μήνα αργότερα ανακήρυξε τον Γουντχάουζ επίτιμο δημότη της σε μια συγκινητική εκδήλωση στην κατάμεστη αίθουσα του Δημαρχείου Βελεστίνου. Ήταν μεγάλη η χαρά του Γουντχάουζ και η συγκίνησή του, όπως μας έλεγε, που βρισκόταν στη γενέθλια γη του Ρήγα και βιάδιζε στα μέρη στα οποία ο Ρήγας έζησε και τα οποία ανέγραψε στην Επιπεδογραφία του Βελεστίνου, της Χάρτας του. Γι' αυτό και μετέπειτα σε επιστολή του μας έγραφε *«τηρώ τις πιο ευχάριστες αναμνήσεις του ταξιδιού που κάναμε στο Βελεστίνο»*. Ο Woodhouse στο λόγο του, τον οποίο διάβασε στα ελληνικά, μάλιστα το χειρόγραφο μας το παραχώρησε, κατέληγε με μετριοφροσύνη: *«Εγώ ο ίδιος δεν διεκδικώ νέες αποκαλύψεις στο έργο μου. Τουλάχιστον όμως έχω συστήσει τον Ρήγα στους Άγγλους επιστήμονες που ενδιαφέρονται για την Νέο-ελληνική ιστορία»*. Την άποψή του αυτή την επαναλάμβανε συχνά, όπως στην επιστολή του, 28 Αυγούστου 1999, στην οποία μας έγραφε ότι ήταν ευτυχής γιατί είχε την ευκαιρία με το βιβλίο του να διαδώσει το όνομα του Ρήγα στη χώρα του, που μέχρι τότε δεν είχε γίνει, όπως άξιζε.

Και εμείς θα του δίνουμε άλλη μια ευκαιρία, όπως προγραμματίζαμε, να είχε προλογίσει την αγγλική έκδοση του Συντάγματος του Ρήγα, που σε λίγο θα κυκλοφορούσε από την Επιστημονική μας Εταιρεία, ενέργεια νομίζουμε που θα τον ευχαριστούσε ιδιαίτερα.

Συνοπτικά έγινε μια αναφορά στην επικοινωνία του ιστορικού-συγγραφέα C. M. Woodhouse με την Επιστημονική μας Εταιρεία για τον Ρήγα Βελεστινλή.